

Силабус освітнього компонента

Програма навчальної дисципліни

Історія та культура України

Шифр та назва спеціальності

256- Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)

Інститут

ННІ соціально-гуманітарних технологій

Освітня програма

Національна безпека у сфері кіберзахисту

Кафедра

Українознавства, культурології та історії науки (310)

Рівень освіти

Бакалавр

Тип дисципліни

Загальна, обов'язкова

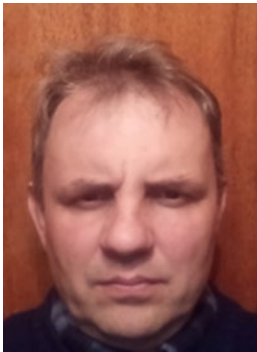
Семестр

1

Мова викладання

Українська

Викладачі, розробники

Мотенко Ярослав Володимирович

yaroslav.motenko@khpi.edu.ua

Кандидат історичних наук., доцент,
доцент кафедри українознавства, культурології та історії науки
Досвід роботи 18 років. Автор 70 наукових та навчально-методичних
праць. Курси: "Історія та культура України", "Історія української
державності"

[Детальніше про викладача на сайті кафедри](#)

Загальна інформація

Анотація

Дисципліна спрямована на формування у студентів наукового світогляду, формування історичного мислення, а також світогляду відповідальних громадян та патріотів своєї держави. Курс включає в себе вивчення суспільно-політичних, соціально-економічних та культурних процесів, які відбувалися на різних етапах розвитку українського народу та української державності. Отримані студентами знання враховують сучасний стан та найбільш актуальні досягнення історичної науки, гуманітаристики в цілому, в дослідженні минулого українського суспільства.

Мета та цілі дисципліни

Отримання студентами фундаментальних знань з історії і культури України, як основи формування світогляду відповідального громадянина, носія інтелектуальних, моральних і естетичних якостей, гідних високоосвіченого фахівця. Курс покликаний надати студентам вміння самостійно аналізувати історичні процеси, причини та наслідки певних подій тощо.

Формат занять

Лекції, семінарські заняття, самостійна робота (підготовка реферату, історичних есе), консультації. Підсумковий контроль – іспит.

Компетентності

КЗ -2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Результати навчання

ПРН-2. Вміти використовувати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Обсяг дисципліни

Загальний обсяг дисципліни 120 год. (4 кредити ECTS): лекції – 16 год., практичні заняття (семінари) – 32 год., самостійна робота – 72 год.

Передумови вивчення дисципліни (пререквізити)

Історія України в обсязі, передбаченому програмою загальноосвітньої середньої школи.

Особливості дисципліни, методи та технології навчання

Курс не є повторенням шкільного курсу Історії України. Питання, що розглядаються представлені згідно з проблемно-хронологічним методом. Студенти на основі раніше отриманих знань вивчають причинно-наслідкові зв'язки, сучасні актуальні концепції історичної науки та гуманітаристики в цілому тощо. Методами навчання є словесні, наочні, практичні. Студенти мають можливість отримати досвід публічних виступів, дискусій, написання наукових робіт тощо. Форми оцінювання знань студентів: вхідний, поточний, семестровий, підсумковий, екзаменаційний контроль знань.

Програма навчальної дисципліни

Теми лекційних занять

Лекція 1. Вступ до курсу. Стародавня історія та культура на теренах України.

1. Предмет курсу «Історія та культура України», його сутність, завдання і структура. Історія та культурологія: межі і перетин двох гуманітарних наук.
2. Сучасні напрями історичних досліджень.
3. Етимологія і сутність поняття «культура». Культура як соціальне явище. Структура і типології культур.
4. Поняття первісного суспільства, його світоглядні характеристики. Первісна культура на українських землях.

Лекція 2. Княжа доба в історії та культурі України (IX перша – половина XIV ст.)

1. Протодержавні східнослов'янські формації. Утворення Києво-Руської держави, основні теорії її походження.
2. Реформи Володимира Великого та розбудова держави за Ярослава Мудрого.
3. Форма правління та основні структурні елементи політичної влади. Причини, сутність і наслідки роздробленості Києво-Руської держави.
4. Особливості та основні етапи розвитку культури Києво-Руської держави.
5. Політичний, економічний та культурний розвиток Галицько-Волинської держави.

Лекція 3. Історія та культура України литовсько-польської і козацької доби.

1. Литовсько-Руське князівство. Основні тенденції політичного та соціально-економічного розвитку українських земель у друг. пол. XIV–XVI ст.
2. Соціально-економічний та політичний розвиток українських земель у складі Речі Посполитої.

Виникнення і формування українського козацтва як порубіжного суспільства.

3. Українська революція середини XVII ст.

4. Український Ренесанс XIV–XVI століть.

5. Культура України XIV–XVII ст. як синтез здобутків візантійської, західноєвропейської і тюркомовних культур.

Лекція 4. Україна в імперський період («довге XIX століття») кінець XVIII – початок XIX століття.

1. Соціально-економічний розвиток українських земель в Російській та Австрійській (Австро-Угорській) імперіях.

2. Українській національний рух у XIX столітті.

3. Основні тенденції розвитку Української культури XIX ст. Освіта і наука.

4. Українська художня культура XIX ст.

Лекція 5. Українська революція 1917-1921 рр. Україна у міжвоєнний період (1920-1930-ті рр.).

1. Перша світова війна та ідеологія масових політичних партій як визначальні чинники розвитку європейської політичної культури доби Новітньої історії.

2. Боротьба УНР, ЗУНР і Української Держави за відродження і збереження української державності (1917-1921 рр.).

3. Вплив революції на соціально-політичний, економічний і культурний розвиток Наддніпрянщини і Західної України протягом 1917-1921 рр.

4. Основні тенденції та суперечності політичних, економічних та соціокультурних процесів в українських землях у міжвоєнний період (1920-1930-ті рр.).

5. Формування тоталітарної політичної системи як головний результат більшовицької модернізації України.

Лекція 6. Український вимір Другої світової війни. Українське суспільство у 1945-1991 рр.

1. Український вимір Другої світової війни.

2. Пам'ять про Другу світову війну в сучасній Україні.

3. Українське суспільство в період пізнього сталінізму та десталінізації.

4. Українське суспільство у період кризи радянського ладу та спроб його реформування.

Лекція 7. Суспільно-політичний та культурний розвиток України у добу національно-державного самовизначення (1991 – 2023)

1. Державотворчі процеси в Україні у 1990-х рр.

2. Суперечності політичного, соціально-економічного та культурного розвитку України наприкінці XX-на поч. XXI ст.

3. Революційний процес 2005-2014 рр.: причини, рушійні сили, наслідки.

4. Збройна боротьба України за незалежність 2014-2023 рр.

5. Соціокультурні проблеми становлення сучасної української ідентичності.

Лекція 8. Історія та культура Слобожанщини

1. Слобожанщина як історико-етнографічний та історико-географічний регіон. Географічні межі, склад населення, характер діалекту. Дослідники історії краю.

2. Археологічні культури на теренах Слобідської України. Заселення “Дикого Поля” у XVII ст. Походження назви “Слобожанщина”. Слобідська Україна за часів полкового устрою.

3. Традиційна народна культура населення Слобожанщини XVII - XXI ст.

4. Харків як центр освіти, науки та культури у XVIII — початку XX ст.

5. Роль Слобожанщини в політичному та культурному житті України радянського та пострадянського періодів.

Теми практичних занять

Семінар 1. Історія та культурологія в сучасній гуманітаристиці.

Семінар 2. Стародавня історія та культура на теренах України.

Семінар 3. Історія та культура княжої доби.

Семінар 4. Українське суспільство у XIV – середині XVII ст.

Семінар 5. Український Ренесанс. Культурне та життя у XIV – першій половині XVII ст.

Семінар 6. Українська козацька державність (друга половина XVII – XVIII ст.)

Семінар 7. Культура України Нового часу (друга половина XVII – XVIII ст.)

Семінар 8. Українське суспільство у «довгому» XIX столітті

Семінар 9. Українська культура XIX ст.

Семінар 10. Українська революція 1917-1921 рр.

- Семінар 11. Україна у міжвоєнний період (1920-1930-ті рр.)
Семінар 12. Україна в роки Другої світової війни. Пам'ять про війну в сучасній Україні.
Семінар 13. Українське суспільство у 1945-1991 рр.
Семінар 14. Україна в роки незалежності.
Семінар 15. Сучасна українська культура.
Семінар 16. Історія та культура Слобожанщини.

Теми лабораторних робіт

Не передбачені

Самостійна робота

Самостійна робота передбачає підготовку до семінарських занять, написання рефератів та історичних есе (ІДЗ). Студенти можуть отримати консультації протягом усього семестру. Виступи на семінарських заняттях, підготовка письмових робіт є обов'язковими елементами отримання підсумкової оцінки за іспит

Література та навчальні матеріали

Основна:

- 1.Букач В. М. Історія української культури. Посібник: методичні рекомендації до самостійної роботи для здобувачів вищої освіти. Одеса: ПНПУ, 2021. 120 с.
- 2.Гриценко О. А. Декомунізація в Україні як державна політика і як соціокультурне явище / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України; Інститут культурології НАМ України. – К, 2019. – 320 с.
- 3.Історія та культура України : метод. вказівки для студентів заочної форми навчання усіх спеціальностей / уклад. О. О. Петутіна, Л. П. Савченко. Харків : НТУ «ХПІ», 2019. – 30 с.
- 4.Історія української культури: навчально-методичний посібник для підготовки до практичних занять та самостійної роботи студентів спеціальності 034 Культурологія освітнього ступеня бакалавр / укладачі В. А. Дмитренко, В. І. Дмитренко. Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. Ч. 1 (від найдавніших часів до середини XVII століття). 136 с.
- 5.Методичні вказівки до виконання підсумкової контрольної роботи з дисципліни «Історія та культура України»: для бакалаврів усіх напрямків підготовки / уклад.: М. В. Гутник, І. В. Дворкін ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». – Харків : НТУ «ХПІ», 2019. – 34 с.
- 6.Павлова А. К. Історія української літератури : курс лекцій / А. К. Павлова, О. П. Калита; Університет державної фіскальної служби України. Ірпінь : УДФСУ, 2020. 412 с.
- 7.Плани групових занять та індивідуальні завдання з дисципліни «Історія України та українська культура». Методичні рекомендації для курсантів Військового інститут танкових військ НТУ «ХПІ» / уклад: Дворкін І.В., Телуха С.С., Фрадкіна Н.В. – Харків: НТУ «ХПІ», 2020. – 25 с.
- 8.Плани семінарів та методичні рекомендації з дисципліни «Історія та культура України» : навч.-метод. посібник для студ. усіх спец. / заг. ред.: О. О. Петутіна, Л. П. Савченко ; Нац. техн. ун-т «Харків. політехн. ін-т». Харків : НТУ «ХПІ», 2019. 55 с.
- 9.Україна в історії Європи XIX — початку XXI ст.: історичні нариси / За ред. С. В. Віднянського. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2020. – 814 с.
- 10.Українська культура [Електронний ресурс] : практикум для студентів усіх спец. : у 2 ч. Ч. 1 / уклад.: В. В. Маліков, М. М. Міщенко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2021. – 216 с.
- 11.Українська культура [Електронний ресурс] : практикум для студентів усіх спец. : у 2 ч. Ч. 2 / уклад.: В. В. Маліков, М. М. Міщенко ; Нац. техн. ун-т "Харків. політехн. ін-т". – Електрон. текст. дані. – Харків, 2021. – 124 с.
- 12.Українська культура. Конспекти лекцій для дистанційного навчання: для студентів першого курсу усіх спеціальностей. / О.О. Петутіна, Н.В. Вандишева-Ребро, М.М. Красіков та ін. – Х.: НТУ «ХПІ», 2020. – 68 с.
- 13.Черкас Б., Ващук Д. Східне Пограниччя Європи: Український фронт у добу пізнього середньовіччя / Упорядк. Наук. Апарату: С. Блащук, Ю. Грищенко. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2021. 176 с.

14. Seminars in History and Culture of Ukraine: Methodological Guidelines for English-Speaking Students / ed. By O.V. Haidamachuk, V.V. Malikov, M.M. Mishchenko, Y. K. Shyshkina. – Kharkiv : NTU «KhPI», 2021. – 81 p

Додаткова:

1. Вирський Д. Річ Посполита про козаків (1560-і – початок 1650-х рр.) / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2021. 288 с.
2. Віднянський С., Мартинов А. Російсько-українська війна та міжнародне співтовариство / Відп. Ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 264 с.
3. Головка В. В., Якубова Л. Д. Україна і виклики посттоталітарного транзиту (1990–2019) / НАН України, Ін-т історії України. Київ: Академперіодика, 2021. 592 с.
4. Гуржій О. Наддніпрянська Україна та зарубіжний світ у соціально-економічних вимірах XVII–XVIII ст. Історичні нариси / Відп. Ред. В. А. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 296 с.
5. Єфіменко Г. Г., Кульчицький С. В., Пиріг Р. Я., Скальський В. В., Якубова Л. Д. Україна й українці в постімперську добу (1917–1939) / НАН України, Ін-т історії України. – Київ: Академперіодика, 2021. – 620 с., 124 с. іл. – (Україна. Нариси історії).
6. Кудлай О. Б. Міністерство освіти УНР доби Української Центральної Ради: створення, структура, діяльність / Відп. ред. В. Ф. Верстюк. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2019. – 160 с.
7. Кульчицький С. В. Володимир Винниченко: "Бути чесним з собою..." / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – К.: Парлам. вид-во, 2019. – 512 с. – (Політичні портрети)
8. Кульчицький С. В. Симон Петлюра: "Я вірю і певний, що Україна як держава буде!" / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. – Київ: Парламентське вид-во, 2021. – 672 с. – (Політичні портрети)
9. Кульчицький Станіслав. Рашизм vs ленінізм? Роздуми історика на переламі епох. Київ, 2023. 31 с.
10. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2-х кн. Кн. 1 / Відп. Ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 802 с.
11. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. У 2-х кн. Кн. 2 / Відп. Ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 803-1526 с.
12. Перелом: Війна Росії проти України у часових пластах і просторах минувшини. Діалоги з істориками. Кн. 3 / Відп. Ред. В. Смолій; Упоряд.: Г. Боряк, О. Ясь, С. Блащук. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2023. 844 с.
13. Пономаренко Л. А. Картографічні матеріали України XVIII століття як історико-географічне джерело / Відп. Ред. Г. В. Боряк; Упор. Р. І. Сосса. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 133 с.
14. Рева І. По той бік себе: соціально-психологічні та культурні наслідки Голодомору і сталінських репресій: Науково-популярне видання. 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: К.І.С., 2019. – 272 с.
15. Революція Гідності: на шляху до історії: Збірник наукових праць / Відп. Ред.: І. Пошивайло, Л. Онишко. Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності; Український інститут національної пам'яті; Інститут історії України Національної академії наук України; Київський національний університет імені Тараса Шевченка; Український католицький університет. Київ: Національний музей Революції Гідності, 2020. 384 с.
16. Смолій В., Степанков В. Богдан Хмельницький: Полководець, дипломат, державотворець / Наук. Ред. Ю. І. Шаповал. НАН України. Інститут історії України, Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса. Київ: Парлам. Вид-во, 2020. 752 с. (Політичні портрети)
17. Смолій В., Степанков В. Феномен Української національної революції XVII ст.: компаративні та евристичні проєкції / НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2019. 374 с.
18. Смолій В., Степанков В., Горобець В., Чухліб Т. Дипломатія Українського Гетьманату в міжнародних політичних комбінаціях раннього нового часу / Відп. Ред. В. Смолій. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2022. 512 с.

19. Смолій В., Ясь О. Суспільні ідеали та уявні проєкції українського майбутнього у репрезентації «діючих» генерацій інтелектуалів ХХ – початку ХХІ ст. / За ред. В. Смолія; Упорядк. Бібліограф., імен, і предмет, покаж. С. Блащук. НАН України. Інститут історії України. Київ: Інститут історії України, 2019. 302 с.

Система оцінювання

Критерії оцінювання успішності студента та розподіл балів

100% підсумкове оцінювання у вигляді: робота на семінарах: 40% семестрової оцінки; самостійна робота: 40% семестрової оцінки; іспит: 20% семестрової оцінки.
Необхідною умовою допуску до іспиту є написання реферату.

Шкала оцінювання

Сума балів	Національна оцінка	ECTS
90–100	Відмінно	A
82–89	Добре	B
75–81	Добре	C
64–74	Задовільно	D
60–63	Задовільно	E
35–59	Незадовільно (потрібне додаткове вивчення)	FX
1–34	Незадовільно (потрібне повторне вивчення)	F

Норми академічної етики і політика курсу

Студент повинен дотримуватися «Кодексу етики академічних взаємовідносин та доброчесності НТУ «ХПІ»: виявляти дисциплінованість, вихованість, доброзичливість, чесність, відповідальність. Конфліктні ситуації повинні відкрито обговорюватися в навчальних групах з викладачем, а при неможливості вирішення конфлікту – доводитися до відома співробітників дирекції інституту. Нормативно-правове забезпечення впровадження принципів академічної доброчесності НТУ «ХПІ» розміщено на сайті: <http://blogs.kpi.kharkov.ua/v2/nv/akademichna-dobrochesnist/>

Погодження

Силабус погоджено

Дата погодження, підпис
30.08.24

Завідувач кафедри
Олена ТВЕРИТНИКОВА

Дата погодження, підпис
30.08.24

Гарант ОП
Андрій ТКАЧОВ